

بررسی و تحلیل بدنه کارشناسی و مشاوره در دعاوی دیوان عدالت اداری ایران

علی مشهدی^۱، احمد ابوالحسنی رنجبر^۲

1. دانشیار، گروه حقوق عمومی و بین الملل دانشکده حقوق، دانشگاه قم، قم، ایران (نویسنده مسئول)
2. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه حقوق عمومی و بین الملل دانشکده حقوق، دانشگاه قم، قم، ایران

Droitenviro@gmail.com, Abolhasani_ahmad@yahoo.com

چکیده

قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب 1392 در ماده 7 بیان می‌کند دیوان می‌تواند به تعداد مورد نیاز کارشناسانی از رشته‌های مختلف که حداقل دارای ده سال سابقه کار اداری و مدرک کارشناسی و بالاتر باشند، به عنوان مشاور داشته باشد؛ و در صورت نیاز هر یک از شعب به مشاوره و کارشناسی، به درخواست شعبه یا به تشخیص رئیس دیوان، کارشناس مشاور توسط رئیس دیوان به شعبه معرفی می‌شود. در این صورت کارشناس پس از بررسی موضوع، نتیجه را به طور مکتوب به شعبه ارائه می‌کند و قاضی شعبه با ملاحظه نظر وی، مبادرت به صدور رای می‌نماید. همچنین در تبصره ماده 8 این قانون پیش‌بینی شده است که مشاوران و کارشناسان می‌توانند با دعوت رئیس دیوان بدون داشتن حق رای در جلسات هیئت عمومی شرکت کنند و در صورت لزوم نظرات کارشناسی خود را ارائه نمایند. لذا با توجه به این مواد، به نظر می‌رسد رسیدگی به دعاوی در دیوان عدالت اداری مبتنی بر کارشناسی تخصصی و حرفه‌ای است. در این پژوهش تلاش شده است ضمن بررسی مبانی اخذ نظریه کارشناسی در دعاوی اداری، تحولات و مسائل پیرامون آن مورد ارزیابی و مطالعه قرار گیرد. اینکه مبنای دریافت نظر کارشناسی قبل از صدور رای توسط قاضی در دعاوی اداری چیست و چه مسائل و فرآیندی را در دیوان به همراه دارد و همچنین بررسی و تحلیل بدنه کارشناسی و مشاوره در دعاوی دیوان عدالت اداری، مسئله اصلی این مقاله است.

واژه‌های کلیدی: حقوق اداری، دعاوی اداری، دیوان عدالت اداری، نظر کارشناسی

1- مقدمه

نهادهای اداری، سیاسی و قضایی ایران که پس از پیروزی انقلاب مشروطه بنیان گرفته، اغلب از قوانین و نمونه‌های نهادهای کشور فرانسه بود، در قوانین فرانسه برای رسیدگی به شکایت مردم از اداره و کارمندان و دولت و نهادها و سازمان‌های دولتی و عمومی مرجع ویژه‌ای به نام شورای دولتی هست که به مفهوم خاص محاکم عمومی نیست. قانون‌گذاران ایران پس از استقرار مشروطه نیز خواستند تا چنین سازمانی پدید آورند و در قوانین گوناگونی چندین بار لزوم تأسیس چنین نهادی یادآوری شد و نخستین بار مجلس شورای ملی قانون ویژه‌ای به نام قانون شورای دولتی را در 1339 تصویب کرد، با وجود اینکه این قانون چند بار اصلاح شد، اما هیچگاه به اجرا درنیامد، پس از انقلاب اسلامی و براندختن نظام سلطنتی، در اصل 173 قانون اساسی ضرورت تشکیل چنین مرجعی این گونه اعلام شده است: به منظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مامورین و یا واحدها یا آیین‌نامه‌های دولتی و احقاق حقوق آنها، دیوانی به نام دیوان عدالت اداری زیر نظر رئیس قوه قضائیه تأسیس می‌گردد (مرادی، 1399، 10).

دیوان عدالت اداری از زمان استقرار اصول 170 و 173 قانون اساسی، پس از دو قانون مصوب 1360 و 1385 و دو آیین‌نامه آیین دادرسی مصوب 1362 و 1379 و پس از اصلاحات مکرر و دو پارگی آیین دادرسی میان قانون و آیین‌نامه، سرانجام با رویکرد وضع قانونی جامع و پس از دو بار تصویب آزمایشی در کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس و دو بار بررسی و اصلاح در صحن علنی مجلس و پس از رفع موارد اختلافی میان مجلس شورای اسلامی و شورای